

KDE SA VODA SYPALA A ZAZVONIL ZVONEC

VEKOVÁ SKUPINA

1.- 5. ročník

LITERÁRNA PREDLOHA

Slovenské ľudové rozprávky

MOŽNOSTI VYUŽITIA

Knižnica

Škola (Slovenský jazyk a literatúra

– téma Slovenská ľudová slovesnosť

Dramatický krúžok

CIEĽ

Tvorivá interpretácia ľudovej tvorivosti cez rozprávanie príbehov, preniknutie do ľudovej tradície a pochopenie pojmov cez vlastnú aktivitu

TÉMY

- folklór
- ľudová slovesnosť
- orálna tradícia
- ústne podanie

POMÔCKY

nie sú potrebné žiadne pomôcky

ČAS

45 minút

USPORIADANIE PRIESTORU

voľná plocha s možnosťou sedieť v kruhu (v triede lavice odsunuté po stranách)
knihnica

AUTORKA METODIKY

Martina Jánošíková / Príbehom na stope

PRIEBEH LEKCIE

Kým vstúpime do príbehu

Táto aktivita je určená pre hodiny literatúry žiakov 1. stupňa, ale aj pre žiakov 5. ročníka, ktorí majú v ŠVP ľudovú slovesnosť. Keďže ide o veľmi abstraktné pojmy (folklór, ľudová slovesnosť, orálna tradícia, ústne podanie,...), je omnoho príjemnejšie pretaviť ich na hru a spoločné objavovanie ich významov. Prevedieme vás celou aktivitou krok po krok tak, aby ste sa v nej cítili príjemne a užili si ju spolu so svojimi žiakmi. Zostáva v nej priestor aj pre vašu kreativitu a určite neváhajte prispôsobiť si ju potrebám svojej detskej skupiny.

Ak máte možnosť využiť priestor školskej knižnice, presťahujte sa tam na jednu hodinu. Alebo si spravte vo svojej triede priestor, posadte sa na koberec blízko seba, v zime si uvarť čaj a v lete sa chladte nejakým nápojom, ktorí si pred tým spolu pripravíte. Skúste priestor vyzdobiť, napríklad svetielkami na stromček. Nič viac k rozprávke nepotrebujete, lebo začína kino pre naše hlavičky.

„PUTOVANIE V ČASE“ / ÚVODNÁ ČASŤ (5 min.)

V uvoľnenosti, ktorá zavládne, otvorte hneď na úvod krátku debatu na tému „Kto nám doma rozpráva príbehy a pri akých príležitostiach?“ Deti zvyknú spomínať rodičov alebo starých rodičov pred spaním. Niektorí uvádzajú, že si zvyknú s kamarátmi vymýšľať vlastné príbehy.

Ak sa deti na túto tému rozprávajú, nechajte im dostatočný čas. Môžete to podporiť doplňujúcou otázkou „Aké príbehy vám blízko rozprávajú?“

Podajte sa aj vy o svoju osobnú skúsenosť. Deti to veľmi zaujíma. Práve v tomto momente môže byť mostík k ďalšej časti. Skúste sa s nimi preniesť na koberec, na ktorom spolu sedíte, do čias, keď nebol Netflix, televízia a ani mobilný telefón. Odrazu sa zotmelo, v peci praskal oheň, ešte sa nechcelo do postele a v tom sa ozvalo: „Kde sa voda sypala a piesok sa lial..“

Úloha: Aké iné začiatky rozprávok ste počuli? (Kde bolo tam bolo..., Bola raz..., Za siedmimi horami, za siedmimi dolami...)

Okrem rodičov a starých rodičov príbehy putovali spolu s pútnikmi, remeselníkmi, obchodníkmi a prekonávali obrovské vzdialenosti a ťahali sa v čase. Putovali z úst do úst až sa zabudlo, kto ich vymyslel. Tak ako príbeh, ktorý porozprávate v ďalšej časti.

„POLIEVKA“ / STREDNÁ ČASŤ (20 min.)

Predstavte si malú dedinu, zopár domcov. Jedného dňa do nej doputovali traja neznámi. Mali len jednu koženú brašňu a kotlík. Hneď ako sa objavili pod lesom sa spoza brán vynorili páry očí. Nepokojne sledovali každý jeden krok „tulákov jedných“. Vandrovníci neváhali a zaklopali na prvú bránu. Otvoril muž a traja s brašňou a kotlíkom začali: „Dobrý deň. Už dlho sme na cestách, vyhladli sme. Polievku by sme si radi uvarili. Darujte nám voľačo zo svojej špajze, prosíme. Zemiak, mrkvu, hocičo.“

Úloha: Zastavte svoje rozprávanie. Opýtajte sa, ako muž zareaguje a nechajte aspoň 2 – 3 odpovede.

Muž však ukázal na svoju ženu, ich tri deti, starých rodičov a odmietol vydať čokoľvek zo špajzy so slovami: „Sami málo máme. Skúste u susedov.“

Suseda ich odbila, že úroda bola slabá a zima bude dlhá. Ďalší sused ich tiež nepotešil a za ním ďalší a ďalší.

Úloha: Aké odpovede si traja vandrovníci ešte vypočuli? Nechajte priestor na zapojenie detí. Nech povymýšľajú, prípadne nech si spomenú, čo všetko vypočuli z úst dospelých. Je to priestor na 2 – 3 odpovede. Nie viac. Aby nám príbeh neuletel.

Takto prešli celú dedinu a neúspešne. Nezostalo im nič iné len rozložiť oheň, набраť do kotlíka vodu. Každý jeden z nich vzal kameň a vložil ho do vody. Spoza stromov ich pozorovalo mnoho očí. Ako prvý/prvá sa odvážil/a ... (vyberte meno jedného z detí vo vašej skupine a vložte ho do príbehu. „Helenka“ (uvádzame ako príklad) sa odvážila a zvedavo sa vypytovala, prečo kamen. Vandrovníci jej vysvetlili, že uvaria kamennú polievku. Ovoňali ju a slastne mľaskli a mädlili si ruky. „Helenke“ to nedalo, odbehla domov a ochvíľu sa vrátila so zemiakom. Ošúpala ho a nakrájala do polievky.

Úloha: Postupne vymenujte meno každého dieťaťa v skupine. Všetky deti vstúpia do príbehu. Úlohou každého dieťaťa je pomenovať, čo prinieslo z domácej špajzy. Spoločne polievku občas premiešame a ovoniame.

Nakoniec bolo polievky dosť pre všetkých a aj rodičia a starí rodičia sa pridali. Mali teplo v bruchu, hrial ich oheň a „Helenka“ sa aj tentokrát odvážila a opýtala sa, čo majú v koženej brašni. Trojhlasne povedali „Rozprávky, ktoré sme cestou pozbierali.“

Reflexia: Debatujte o tom, aké to bolo kino, či sa im páčilo vstupovať do príbehu a o čom bol príbeh. Hlavne v tejto poslednej časti otázky buďte otvorená/ý viacerým možnostiam. Príbehy majú veľa skrytých odkazov a každý si vyberá podľa svojej životnej situácie.

Popri debata na vyššie uvedené témy upriamite pozornosť aj na moment, ako to mohlo vyzerat' so šírením príbehov ústnym podaním. Práve to je jeden z cieľov príbehu „Polievka“ a celej aktivity.

„MY CHCEME PRÍBEH“ / ZÁVEREČNÁ ČASŤ (20 min.)

Môžete ešte raz zopakovať posledné slová pred začatím reflexie:

Mali teplo v bruchu, hrial ich oheň a „Helenka“ sa aj tentokrát odvážila a opýtala sa, čo majú v koženej brašni. Trojhlasne povedali „Rozprávky, ktoré sme cestou pozbierali.“ Na to sa postupne začali ozývať hlasy: „My chceme príbeh.“ Do toho sa tleskalo a dupotalo.

Úloha 1: Predvádzate, ako dedinčania skandovali, dupali a tleskali. Strhnite so sebou celú skupinu.

Úloha 2: Poznáte celá skupina jednu rozprávku? Ktorá to je? (Perníková chalúpka, Tri prasiatka, Snehulienka a sedem trpaslíkov,...?)

A – Ak nájdete jeden príbeh a trúfnete si, skúste si ho spolu porozprávať do kruhu. Pomáhajte si. Dôležité je vedieť počúvať ostatných.

B – Ak nájdete jeden príbeh, ale nie je atmosféra na spoločné rozprávanie do kruhu a trúfnete si, porozprávajte ho celej skupine vy.

C – Majte pripravený záložný plán, pred hodinou prichystajte jednu kratšiu rozprávku a prečítajte ju. Upozornite deti na to, že príbehy sa do dnešných dní uchovali vďaka tomu, že ich rozprávkari zapísali. Nie sú ich autormi, ale ich veľký kus práce je v tom, že nelenili a písali, písali, písali.

Posledná časť by mohla skončiť ešte **kratučkou záverečnou reflexiou**. Opýtajte sa, ktoré momenty stretnutia stáli za to.